

**Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет будівництва і архітектури**

**РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
НОРМАТИВНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ”**

Київ 2020 рік

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ

Кафедра охорони праці і навколишнього середовища

ЗАТВЕРДЖУЮ”
Проректор з навчально-
методичної роботи

/Г.М.Тонкачев /

02 2020 року

НАВЧАЛЬНА РОБОЧА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

«Цивільний захист»
(назва навчальної дисципліни)

Галузь знань **Усі напрямки підготовки**
(назва напрямку підготовки)
Спеціальність **Усі спеціальності**
(назва спеціальності)
Спеціалізація

Розробник(и):

Гунченко О.М., к.т.н., доцент

(прізвище та ініціали, науковий ступінь, звання)

(підпис)

Корінний В.І., старший викладач

(прізвище та ініціали, науковий ступінь, звання)

(підпис)

Стефанович І.С., старший викладач

(прізвище та ініціали, науковий ступінь, звання)

(підпис)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри охорони праці і навколишнього середовища

протокол № 4 від «18» 02 2020 року

Завідувач кафедри

(Волошкіна О.С.).

Київський національний університет будівництва і архітектури

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА НОРМАТИВНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ”

Для студентів, які отримують освіту освітньо-кваліфікаційного рівня –
“магістр”

Викладання дисципліни проводиться:

- на 1М курсі, 1 – 2 семестрах у відповідності з спеціальністю.

Планування викладання дисципліни по семестрах здійснюють декани факультетів Університету.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Робоча навчальна програма нормативної дисципліни “Цивільний захист” визначає зміст і обсяг навчання, форми контролю знань студентів університету очної і заочної форми навчання для всіх напрямів підготовки освітньо–кваліфікаційних рівнів “магістр”.

Навчальна дисципліна “Цивільний захист” є нормативною дисципліною, що включається в навчальні плани як самостійна дисципліна обов’язкового вибору. Вона зберігає свою самостійність за будь якої організаційної структури університету.

Обсяг навчального часу для вивчення дисципліни “Цивільний захист” визначений державними вимогами (Закон України “Про вищу освіту” від 1 липня 2014 року № 1556-VII, Закон України “Кодекс цивільного захисту України” від 02.10.2012 року № 5403-VI, та нормативних актів України: Постанова КМУ від 26.06.2013 року № 444 “Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях”, Постанова КМУ від 09.01.2014 року № 11 “Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту”, п.7 та додаток 1 – в частині щодо створення і діяльності в МОН функціональної підсистеми навчання дітей дошкільного віку, учнів та студентів діям у надзвичайних ситуаціях, Типова навчальна програма нормативної дисципліни “Цивільний захист” затверджена 31.03.2011 МОІН, М та С України, наказ Ректора КНУБА від 24 січня 2011 року № 35) і не повинен бути меншим 90 академічних годин (3,0 кредитів ECTS).

У процесі опанування навчальним матеріалом студенти очної форми навчання виконують розрахунково-графічну роботу з питань захисту населення від наслідків надзвичайної ситуації з допомогою захисних споруд цивільного захисту, а студенти заочної форми навчання виконують контрольну роботу самостійну (КРС) з питань захисту особового складу за допомогою захисних споруд цивільного захисту.

Теоретичні й практичні заняття проводяться у складі навчальних груп.

Організаційно-методичні вказівки

Метою вивчення дисципліни є формування у студентів університету, здатності творчо мислити, вирішувати складні проблеми інноваційного характеру й приймати продуктивні рішення у сфері цивільного захисту (ЦЗ), з урахуванням особливостей майбутньої професійної діяльності випускників, а також, теоретична й практична підготовка студентів для організації захисту населення в умовах надзвичайних ситуацій і невідкладної допомоги потерпілим в мирний час та в особливий період (воєнний час).

Навчальна програма передбачає:

- засвоєння студентами університету, новітніх теорій, методів і технологій з прогнозування надзвичайних ситуацій (НС), побудови моделей їхнього розвитку, визначення рівня ризику та обґрунтування комплексу заходів, спрямованих на відвернення НС, захисту персоналу, населення, матеріальних та культурних цінностей в умовах НС, локалізації та ліквідації їх наслідків;

- поглиблену підготовку студентів усіх спеціальностей факультетів університету, для роботи у надзвичайних умовах у мирний час і у особливий період (воєнний час). А саме: при ліквідації наслідків аварій і катастроф у промисловості, на транспорті, радіаційних і хімічних небезпечних об'єктах, а також в районах стихійного лиха (землетрусів, великомасштабних пожеж та ін.) і при застосуванні засобів масового ураження;

- навчання студентів вмінню визначати засоби захисту населення, організації і проведення рятувальних та інших невідкладних робіт (РІВР) в осередках ураження, а також умінню прийняти рішення щодо підвищення стійкості роботи об'єктів народного господарства;

- вивчення системи заходів цивільного захисту на об'єктах господарювання в надзвичайних ситуаціях щодо змісту роботи командно-керівного складу невоєнізованих формувань і служб цивільного захисту відповідно до одержаної у університеті спеціальності.

**Компетенції студентів,
що формуються внаслідок засвоєння дисципліни
цивільний захист**

Код	Зміст	Результати навчання
Загальні компетентності		
КЗ 01	Здатність працювати, забезпечуючи безпеку діяльності та якість виконання робіт	<p><i>Знати:</i> основні теоретичні відомості в галузі цивільного захисту та методи і можливості надання допомоги при надзвичайних ситуаціях.</p> <p><i>Вміти:</i> визначати ризик виникнення техногенних аварій природних небезпек, які можуть спричинити надзвичайні ситуації та привести до несприятливих наслідків на об'єктах господарювання, формувати відповідальності за особисту та колективну безпеку.</p>
КЗ 02	Знання та розуміння предметної області і професійної діяльності та здатність бути критичним і самокритичним	<p><i>Знати:</i> - єдину державну систему цивільного захисту України та її складові; види загроз та квантифікацію небезпек; нормування антропогенного навантаження на довкілля; методи збереження компонентів природного середовища (атмосфери, літосфери, гідросфери, рослинного і тваринного світу).</p> <p><i>Вміти:</i> ідентифікувати небезпеки природного, соціального та техногенного походження, а також небезпеки при застосуванні зброї масового ураження.</p>
КЗ 03	Прагнення до збереження навколишнього середовища	<p><i>Знати:</i> - новітні теорії, методи та технології з прогнозування НС, побутові моделі, сценарії їх розвитку; основні поняття і закони, структуру, завдання системи цивільного захисту об'єкта; проблеми безпеки життєдіяльності людей; механізми моніторингу НС; теоретичні засади управління охороною навколишнього середовища; ризики виникнення техногенних аварій природних небезпек, які можуть спричинити надзвичайні ситуації та привести до несприятливих наслідків на об'єктах господарювання.</p> <p><i>Вміти:</i> виконувати узагальнення та розрахунки планів здійснення запобіжних заходів у сфері цивільного захисту, складати прогнози, передбачати небезпечні ситуації; вирішувати професійні питання за певною спеціальністю з урахуванням ризику виникнення внутрішніх і</p>

		зовнішніх небезпек, які спричиняють надзвичайні ситуації та їх негативні наслідки на довкілля.
КЗ 04	Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми, приймати обґрунтовані рішення через пошук, обробку та аналіз інформації з різних джерел (здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу).	<i>Знати:</i> законодавчі, нормативно-правові, інженерно-технічні та санітарно-гігієнічні основи цивільного захисту; основні теоретичні і практичні аспекти цивільного захисту, сукупність загальнокультурних та професійних положень з питань безпеки життєдіяльності у відповідних напрямках підготовки для вирішення професійних завдань, пов'язаних із гарантуванням збереження життя та здоров'я персоналу в умовах небезпечних і надзвичайних ситуацій. <i>Вміти:</i> оцінити середовище перебування щодо особистої безпеки, безпеки колективу, суспільства, провести моніторинг небезпечних ситуацій та обґрунтувати головні підходи та засоби збереження життя, здоров'я та захисту людини в умовах загрози і виникнення небезпечних та надзвичайних ситуацій.
КЗ 05	Здатність до адаптації та дії в новій ситуації шляхом творчого застосування наявних та з генерованих нових ідей. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.	<i>Знати:</i> культуру безпеки і принципи ризик-орієнтованого мислення, при якому питання безпеки, захисту й збереження навколишнього середовища розглядаються як найважливіші пріоритети в житті й діяльності. <i>Вміти:</i> визначити коло своїх обов'язків з питань виконання завдань професійної діяльності з урахуванням ризику виникнення небезпек, які можуть спричинити надзвичайні ситуації та привести до несприятливих наслідків на об'єктах господарювання.
КЗ 06	Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності) для донесення до	<i>Знати:</i> знання організаційно-правових заходів забезпечення цивільного захисту на об'єкті господарювання, безпечної життєдіяльності та вміння обґрунтувати та забезпечити виконання у повному обсязі заходів з колективної та особистої безпеки. <i>Вміти:</i> орієнтуватися в основних нормативно-правових актах в області забезпечення безпеки та цивільного захисту.

	фахівців і нефахівців інформації та власного досвіду в галузі професійної діяльності.	
Спеціальні (фахові) компетентності. Загально-професійні		
КС 01	Здатність до критичного осмислення і застосування основних теорій, методів та принципів природничих наук	<p><i>Знати:</i> характеристику осередків ураження, які виникають у надзвичайних умовах мирного часу та в особливий період (воєнний час) основні джерела антропогенного забруднення довкілля, основні причини розвитку глобальної екологічної кризи; структуру, можливості та методи застосування сучасної зброї масового ураження, екологічні наслідки природних і антропогенних катастроф, катастроф на АЕС; методи і засоби збереження здоров'я, працездатності та особистої безпеки з урахуванням небезпек та факторів впливу оточуючого середовища.</p> <p><i>Вміти:</i> - провести ідентифікації, дослідження умов виникнення і розвитку НС та забезпечення скоординованих дій щодо їх попередження на об'єкті господарювання (ОГ) відповідно до своїх професійних обов'язків застосовувати базові знання при виконанні професійних. Розробляти необхідні розрахунки щодо захисту населення і територій від НС при інженерному, медичному, біологічному, радіаційному та хімічному захисту, а також вміти розробляти всі евакуаційні заходи на момент надзвичайної ситуації.</p>
КС 02	Здатність створювати та використовувати технічну документацію	<p><i>Знати:</i> основні положення нормативно-правових документів, що регламентують управління єдиною системою цивільного захисту України; Кодексу цивільного захисту України, Державно будівельних норм України щодо захисних споруд цивільного захисту (цивільної оборони) і проектування розділу інженерно-технічних заходів цивільного захисту (цивільної оборони) у складі проектної документації об'єктів. Значення міжнародного співробітництва в галузі охорони та захисту людини, стратегії та тактики виживання людства, основи цивільної оборони та</p>

		<p>цивільного захисту в Україні; нормативно-правові акти, спрямовані на захист людини від НС.</p> <p><i>Вміти:</i> застосовувати захисні споруди для захисту населення, знаходити оптимальні рішення при плануванні і здійсненні рятувальних та інших невідкладних робіт, при розв'язанні регіональних та локальних проблем при виникненні надзвичайної ситуації; користуватися нормативними документами з метою збереження життя, здоров'я та працездатності людини у різних сферах її діяльності.</p>
КС 03	<p>Здатність спілкуватися з представниками інших держав щодо дотримання безпеки та цивільного захисту населення.</p>	<p><i>Знати:</i> знання організаційно-правових заходів забезпечення безпечної життєдіяльності та вміння обґрунтувати та забезпечити виконання у повному обсязі заходів з колективної та особистої безпеки. <i>Бути ознайомленими:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - з організацією цивільного захисту (цивільної оборони) головних держав світу та цивільної оборони країн НАТО; - зі змістом рішень Женевської конференції від 12 серпня 1949 року і Додаткових протоколів від 8 червня 1977 року про цивільний захист (цивільну оборону). <p><i>Вміти:</i> орієнтуватися в основних нормативно-правових актах в області забезпечення безпеки, цивільного захисту та цивільної оборони інших держав.</p>
КС 04	<p>Здатність діяти соціально відповідальна, на основі етичних міркувань, дотримуючись засад професійної етики та усвідомлюючи рівні можливості учасників виробничого процесу, а також гендерні проблеми.</p>	<p><i>Знати:</i> основні методи збереження здоров'я та працездатності, відповідно до майбутньої спеціальності знати як оцінити стійкість елементів об'єктів господарювання в надзвичайних ситуаціях і визначити необхідні заходи щодо її підвищення;</p> <p><i>Вміти:</i> приймати рішення щодо безпеки в межах своїх повноважень.</p>

КС 05	Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.	<p><i>Знати:</i> загальні вимоги до організації діяльності у складі первинного виробничого колективу з обов'язковим урахуванням вимог безпеки життєдіяльності та охорони праці.</p> <p><i>Вміти:</i> вміння оцінити середовище перебування щодо особистої безпеки, безпеки колективу, суспільства, провести моніторинг небезпечних ситуацій та обґрунтувати головні підходи та засоби збереження життя, здоров'я та захисту працівників в умовах загрози і виникнення небезпечних та надзвичайних ситуацій.</p>
КС 06	Здатність працювати в команді, мати навички міжособистісної взаємодії.	<p><i>Знати:</i> основні принципи вибору безпечних режимів та параметрів, виробничих процесів та сучасні тенденції та механізми безпеки як у повсякденному житті так і у певних виробничих умовах.</p> <p><i>Вміти:</i> забезпечити координацію зусиль виробничого колективу в попередженні виникнення надзвичайних ситуацій та ліквідації їх наслідків, керувати підготовкою та навчанням формувань, працівників ОГ з питань ЦЗ, надавати допомогу та консультації працівникам організації (підрозділу) з практичних питань захисту у НС а також проводити рятувальні та інші невідкладні роботи на об'єктах господарювання відповідно до майбутньої спеціальності;</p>
КС 07	Здатність працювати автономно, безпечно і відповідально.	<p><i>Знати:</i> обсяг та послідовність проведення заходів з профілактики виробничого травматизму та професійної захворюваності, оцінку стійкості об'єкта проти впливу вражаючих факторів та основні напрямки підвищення стійкості роботи об'єкта в надзвичайних ситуаціях.</p> <p><i>Вміти:</i> оцінити безпеку технологічних процесів і обладнання та обґрунтувати заходи щодо її підвищення. Володіти базовими організаційними методами збереження життя, здоров'я та працездатності виробничого персоналу, населення, матеріальних та культурних цінностей в умовах НС в обсязі, необхідному для виконання професійних обов'язків на первинній посаді; здійснювати організаційну діяльність у первинному</p>

		трудовому колективі з обов'язковим додержанням та виконанням вимог цивільного захисту.
--	--	--

Методи контролю

Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю. Визначення рівня знань студентів з теоретичних питань навчальної дисципліни здійснюється при захисті РГР, КРС та протоколів виконання лабораторних й практичних занять з контролем знань матеріалу зі всього курсу.

Для оцінки знань студентів передбачається проведення поточного, модульного та семестрового контролю (**підсумковий контроль**).

Поточний, модульний контроль здійснюється під час проведення практичних та індивідуальних занять з викладачем.

Семестровий контроль виконується за окремим графіком, складеним деканатом факультету.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання									Підсумковий тест (залік)	Сума	
Змістовий модуль 1						Змістовий модуль 2					РГР, КРС
Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 5	Тема 6	Тема 7	Тема 8	Тема 9			
5	5	5	5	15	5	10	10	10	10	20	100

Поточний контроль проводиться із застосуванням рейтингової системи оцінки успішності навчання студентів по кожній пройденій темі програми та проведенням модульної контрольної роботи наприкінці семестру.

Форми поточного контролю: перевірка відвідування студентами занять, експрес-опитування рівня підготовленості студента до занять, оцінка роботи студента під час занять, захист рефератів, захист лабораторних робіт, розрахунково-графічної роботи, контрольної роботи самостійної (КРС), робіт, звітів по практичним заняттям.

Підсумковою формою контролю є семестровий залік з оцінкою.

Шкала оцінювання

Таблиця №1

ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	Сума балів	За рейтинговою шкалою, оцінка	За шкалою ECTS, оцінка	За шкалою ECTS, визначення
5 (відмінно)	90 - 100	4,75 – 5,00	A	ВІДМІННО – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок
4 (добре)	82 - 89	4,25 – 4,74	B	ДОБРЕ – вище середнього рівня з кількома помилками
	74 - 81	3,75 – 4,24	C	ДОБРЕ – в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок
3 (задовільно)	64 - 73	3,25 – 3,74	D	ЗАДОВІЛЬНО – непогано, але зі значною кількістю недоліків
	60 - 63	3,00 – 3,24	E	ДОСТАТНЬО – виконання задовольняє мінімальні критерії
2 (незадовільно)	35 - 59	2,0 – 2,49	FX	НЕЗАДОВІЛЬНО – з можливістю повторного складання заліку
не допущений	1 - 34	не атестовано	F	НЕЗАДОВІЛЬНО – з обов’язковим повторним курсом

В залікову відомість виставляються: оцінка за національною шкалою, сума балів та оцінка за шкалою ECTS.

При умові одержання студентом за результатами модульних контролів оцінок «відмінно» або «добре» він може не здавати залік (екзамен) і отримати відповідну оцінку.

Для закріплення знань і навичок студентам Архітектурного факультету, які навчаються за фахом – архітектура будівель і споруд (АБС), містобудування (МБ), дизайн архітектурного середовища (ДАС), Будівельного факультету, які навчаються за фахом – промислове і цивільне будівництво (ПЦБ) включаються завдання на виробничу (переддипломну) практику з питань цивільного захисту.

Студенти вище указаних спеціальностей включають у дипломні проекти завдання з цивільного захисту окремим питанням або розділом.

Студенти очної форми навчання виконують розрахунково-графічну роботу з питань захисту населення від наслідків надзвичайної ситуації з допомогою захисних споруд цивільного захисту, а студенти заочної форми навчання - Контрольну роботу самостійна (КРС) - „Захист населення від наслідків надзвичайної ситуації за допомогою захисних споруд цивільного захисту”.

Опис навчальної дисципліни

шифр	Магістр	Форма навчання:						денна				Форма контролю	Семестр	Відмітка про погодження
	Назва спеціальності (спеціалізації)	Кредитів на сем.	Обсяг годин [^]					Кількість індивідуальних робіт						
			Всього	аудиторних			кп	кп	ргр	р				
				Разом	л	лр					пз			
усі	Усі спеціальності	3,0	90	30	18	2	10			1		залік	1-2	так

шифр	Магістр	Форма навчання:						заочна				Форма контролю	Семестр	Відмітка про погодження
	Назва спеціальності (спеціалізації)	Кредитів на сем.	Обсяг годин [^]					Кількість індивідуальних робіт						
			Всього	аудиторних			кп	кп	крс	р				
				Разом	л	лр					пз			
усі	Усі спеціальності	3,0	90	20	10	2	8			1		залік	1-2	так

Розрахунок обсягу навчального часу за темами й видами занять (у годинах)

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						Заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	пр	лб	інд	с.р.		л	п	лб	інд	с.р.	
2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13		
Змістовний модуль 1. «Цивільний захист у повсякденних умовах»													
Тема 1. Роль і завдання цивільного захисту у повсякденних умовах.	6	2	-	-	1	4	8	2	-	-	1	6	
Тема 2. Аналіз причин, масштабів та наслідків небезпечних ситуацій в Україні, шляхи і методи їх подолання.	4	2	-	-	1	2	6	-	-	-	1	6	

Тема 3. Основні заходи щодо захисту населення і територій.	8	2	-	-	1	6	8	2	-	-	1	6
Тема 4. Особливості організації управління надзвичайними ситуаціями в різний період.	4	2	-	-	1	2	6	-	-	-	1	6
Тема 5. Стійкість роботи об'єктів будівельної індустрії у надзвичайних ситуаціях.	22	2	8	-	1	12	20	2	6	-	1	12
Тема 6. Навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях.	6	2	-	-	1	4	6	-	-	-	1	6
всього	50	12	8	-	6	30	54	6	6	-	6	42
Змістовний модуль 2. «Цивільний захист в особливий період (воєнний час)»												
Тема 7. Сховища, проти-радіаційні укриття цивільного захисту та їх будівництво.	10	2	-	-	1	8	6	2	-	-	1	4
Тема 8. Організація і проведення рятувальних та інших невідкладних робіт на об'єктах будівельної індустрії у надзвичайних ситуаціях.	16	2	2	-	1	12	16	2	-	-	1	14
Тема 9. Прилади радіаційної, хімічної розвідки і дозиметричного контролю.	14	2	-	2	1	10	14	-	-	2	1	12
всього	40	6	2	2	3	30	36	4	-	2	3	30
Разом	90	18	10	2	9	60	90	10	6	2	9	72

Тема 1. Роль і завдання цивільного захисту у повсякденних умовах.

Моніторинг і сценарний аналіз виникнення і розвитку надзвичайної ситуації. Основні завдання цивільного захисту в спільній системі безпеки держави у мирний час та у особливий період (воєнний час).

2. Загальні принципи організації та структура установ цивільного захисту України, планування з питань цивільного захисту.
3. Сили та засоби цивільного захисту України.
4. Особливості організації цивільного захисту в інших державах.

Тема 2. Аналіз причин, масштабів та наслідків небезпечних ситуацій в Україні, шляхи і методи їх подолання.

1. Аналіз причин, масштабів та наслідків небезпечних ситуацій в Україні, шляхи і методи їх подолання.
2. Розробка та виконання комплексних цільових програм захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій.
3. Розв'язання проблем техногенно-екологічної безпеки по галузям промисловості країни.

Тема 3. Основні заходи щодо захисту населення і територій.

1. Інформування та оповіщення.
2. Спостереження та контроль.
3. Застосування засобів колективного та індивідуального захисту.
4. Укриття населення в захисних спорудах
5. Евакуаційні заходи .
6. Транспортне забезпечення евакуаційних заходів.
7. Медична допомога в надзвичайних ситуаціях.
8. Дезактивація техніки та транспортних засобів.
9. Знезараження території, споруд, транспорту та техніки.
10. Гуманітарна допомога в надзвичайних ситуаціях. Психологічний захист та надання допомоги населенню, що постраждало внаслідок надзвичайних ситуацій.
11. Порядок надання фінансової допомоги з резервного фонду державного бюджету. Організаційно-економічні заходи у сфері захисту населення і територій.
12. Самодопомога і взаємодопомога в надзвичайних ситуаціях

Тема 4. Особливості організації управління надзвичайними ситуаціями в різний період.

1. Підготовка до реагування на надзвичайні ситуації в умовах осінньо-зимового періоду.

2. Організація реагування на надзвичайні ситуації весняно-літнього періоду.

3. Організація реагування на надзвичайні ситуації при використанні засобів масового ураження.

Тема 5. Стійкість роботи об'єктів будівельної індустрії у надзвичайних ситуаціях.

1. Вимоги, які висуваються до будівництва міст, промислових об'єктів і комунально-енергетичних систем.

2. Основи стійкості роботи об'єктів будівельної індустрії.

3. Шляхи і способи підвищення стійкості об'єктів будівельної індустрії.

Тема 6. Навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях.

1. Навчання за місцем роботи.

2. За місцем навчання.

3. Навчання за місцем проживання.

4. Відповідальність за навчання та проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту

Тема 7. Сховища, проти-радіаційні укриття цивільного захисту та їх будівництво.

1. Загальні положення і основні вимоги до розміщення і будівництва сховищ та протирадіаційних укриттів;

2. Будівництво завчасно зведених сховищ, протирадіаційних укриттів і пристосування під них різних споруд і приміщень;

3. Будівництво швидко споруджених сховищ, протирадіаційних укриттів і простих схованок.

Тема 8. Організація і проведення рятувальних та інших невідкладних робіт на об'єктах будівельної індустрії у надзвичайних ситуаціях.

1. Мета, зміст та умови виконання Р та ІВР.

2. Рятувальні роботи в осередку хімічного ураження.

3. Особливості ліквідації наслідків землетрусів.

4. Особливості ліквідації наслідків повені.

5. Особливості ліквідації наслідків біологічної аварії.

6. Особливості ліквідації наслідків аварій на транспорті, на залізничному транспорті, на повітряному транспорті, на водному транспорті .

7. Особливості ліквідації наслідків терористичних актів, при використанні засобів масового ураження (при бомбардуванні, при обстрілах ракетно-артилерійськими установками, мінометами). Проведення РІНР у вогнищах ураження у воєнний час.

8. Особливості ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій на комунально-енергетичних і технологічних мережах.

9. Використання сил та засобів цивільного захисту при ліквідації вогнищ, утворених при аваріях на АЕС

10. Заходи безпеки під час проведення рятувальних та інших невідкладних робіт.

Тема 9. Прилади радіаційної, хімічної розвідки і дозиметричного контролю.

1.Завдання дозиметрії у сфері цивільного захисту.

2. Класифікація дозиметричних приладів.

3.Прилади контролю доз радіації.

4. Дозиметричні при-лади нового покоління.

5. Технічні засоби індикації сильно діючих отруйних речовин (СДОР) – прилади хімічної розвідки.

Теми практичних занять

№	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
Змістовний модуль 1. «Цивільний захист у повсякденних умовах»			
1.	Методика оцінки стійкості роботи об'єкта будівельної індустрії під час вибуху газоповітряної суміші.	2	-
2.	Прогнозування обстановки та планування заходів захисту на об'єкті народного господарства при землетрусі.	2	-
3.	Методика оцінки інженерного захисту робітників і службовців об'єкту.	-	2
4.	Методика оцінки хімічної обстановки при застосуванні отруйних речовин.	-	2
Змістовний модуль 2. «Цивільний захист в особливий період (воєнний час)»			
5.	Оцінка стійкості об'єкта господарювання до дії вражаючих факторів ядерного вибуху	2	2
6.	Організація та проведення рятувальних та інших невідкладних робіт на об'єктах будівельної індустрії в надзвичайних ситуаціях:	2	-

	- робота командира зведеної команди по виробленню рішення на висування в осередок ураження; - робота командира зведеної команди по організації та проведенню рятувальних та інших невідкладних робіт в осередку ураження.		
7.	Розрахунок часу термінової евакуації людей з приміщення будівель і споруд у разі виникнення необхідності здійснення її на випадок аварії чи пожежі.	2	2
Всього		10	8

Теми лабораторних занять

№	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Прилади радіаційної, хімічної розвідки і дозиметричного контролю.	2	2
Всього		2	2

Примітка:

- деканам факультетів здійснювати планування навчального навантаження для проведення викладачами консультацій з розділу «Цивільний захист» дипломних проектів студентів Архітектурного факультету, які навчаються за фахом – архітектура будівель і споруд (АБС), містобудування (МБ), дизайн архітектурного середовища (ДАС), Будівельного факультету, які навчаються за фахом – промислове і цивільне будівництво (ПЦБ) в обсягу не менше 1,5 години на студента;

- зальна кількість часу для перевірки Розрахунково-графічної роботи (домашнього завдання) студентів очної форми навчання: “Захист населення від наслідків надзвичайної ситуації за допомогою захисних споруд цивільного захисту” рахується як 0,5 год на одного студента та контрольної роботи самостійної (КРС) студентів заочної форми навчання : “ Захист населення від наслідків надзвичайної ситуації за допомогою захисних споруд цивільного захисту” рахується як 0,33 год на студента;

- час проведення консультацій з навчальної дисципліни визначається від загального обсягу навчального часу, відведеного на вивчення навчальної дисципліни на академічну групу і складає: - 6 відсотків для денної (очної) форми навчання; - 12 відсотків для заочної, дистанційної форми навчання;

- здійснювати планування навчального навантаження для проведення викладачами з цивільного захисту консультацій з відповідного розділу

“Цивільний захист” дипломних проектів (робіт) в обсягах не менше 1,5 години на студента.

Зміст Розрахунково-графічної роботи та контрольної роботи самостійної (КРС)

Тема: “Захист населення від наслідків надзвичайної ситуації за допомогою захисних споруд цивільного захисту”.

1. Вимоги керівних документів до проектування споруд цивільного захисту. Основні вимоги до складу, змісту, порядку розроблення, погодження та затвердження розділу інженерно-технічних заходів цивільного захисту у містобудівній документації на особливий період та на мірний час.

2. Обґрунтування забезпечення техногенної безпеки на підприємствах, в установах та організаціях, як складової частини цивільного захисту.

3. Методичні положення ідентифікації та паспортизації об’єктів господарювання щодо визначення потенційної небезпеки.

4. Обґрунтування необхідності будівництва захисних споруд та вибір місця при її збудуванні.

5. Вибір типу захисної споруди по ступеню захисту.

6. Вибір складу приміщень захисної споруди:

- вибір складу приміщень основного призначення;
- вибір складу приміщень допоміжного призначення.

7. Визначення площі всіх вибраних приміщень захисної споруди.

8. Визначення систем життєзабезпечення вибраної захисної споруди:

- повітропостачання;
- водопостачання;
- каналізація захисної споруди;
- електропостачання;
- опалення

9. Визначити захисні властивості вибраної захисної споруди від дії ударної хвилі ядерного вибуху і радіації:

- визначення максимальних значень параметрів факторів ураження ядерного вибуху, який очікується на об’єкті;
- оцінити стійкість вибраної захисної споруди до дії проникаючої радіації та радіоактивного забруднення, визначення режиму радіаційного захисту;

10. Зробити графічне зображення (в масштабі) за допомогою умовних означень плану вибраної захисної споруди з аплікацією всіх приміщень.

Примітка: - завдання контрольної роботи самостійної (КРС) “Захист населення від наслідків надзвичайної ситуації за допомогою захисних споруд цивільного захисту” видається студентам заочної форми навчання після установочної лекції, термін його виконання – два тижні після видачі;

- дозволяється іноземним студентам виконувати реферат замість РГР, ДРС, тему реферату, контрольної роботи видає викладач.

Перелік типових питань з розділу цивільного захисту, які рекомендовані до розгляду в дипломних проектах студентам Архітектурного факультету, що навчаються за фахом – архітектура будівель і споруд (АБС), містобудування (МБ), дизайн архітектурного середовища (ДАС), Будівельного факультету, які навчаються за фахом – промислове і цивільне будівництво (ПЦБ).

При проектуванні житлових будинків, споруд, промислових, житлових та інших комплексів рекомендується включати в розділ дипломних проектів питання з будівництва захисних споруджень для захисту населення, робітників та службовців об'єкта від вражаючих факторів зброї масового ураження, вибуху газоповітряної суміші, при застосуванні отруйних речовин та при радіоактивному ураженні місцевості:

1. Планування сховища цивільного захисту чи протирадіаційного укриття (виходячи з розрахунку укриття найбільшої працюючої зміни (кількості населення) і навколишнього середовища).

2. Розрахунок навантажень огороджувальних несучих конструкцій сховищ від заданої величини ударної хвилі ядерного вибуху.

3. Розрахунок протирадіаційного захисту сховища цивільного захисту (протирадіаційного укриття) і розроблення заходів щодо підвищення їхніх захисних властивостей до захисних величин, при проектуванні житлових, громадських будинків і споруджень (клубів, будинків культури, театрів, кінотеатрів, шкіл, готелів, будинків відпочинку, санаторіїв і т.п.).

4. Розрахунок безпечної відстані об'єкта народного господарювання від вражаючих факторів вибуху газоповітряної суміші для забезпечення стійкості об'єкта.

5. Розрахунок зони хімічного зараження та вогнищ хімічного ураження і захист особового складу проектованого об'єкта.

У місцях та інших населених пунктах, де є об'єкти підвищеної безпеки (райони можливого катастрофічного затоплення, небезпечного радіоактивного забруднення, хімічного ураження, стихійного лиха, аварій і катастроф, під час ведення бойових дій), при неповному забезпеченні захисними спорудами основним способом захисту населення рахувати евакуацію і розміщення особового складу планувати в зонах, безпечних для проживання людей і тварин.

Залік проводиться зі студентами письмово з допомогою тестів (контрольних карт), які студент отримує у викладача особисто в день здачі заліку. Тест (контрольна карта) складається із 10 питань і має 4 відповіді, з яких одна містить вірну відповідь. Необхідний час для здачі цього заліку визначає викладач за рахунок практичних занять.

Умови реалізації навчальної програми

Всі види занять нормативної дисципліни “Цивільний захист” проводяться у спеціально обладнаних аудиторіях і навчальних класах з

використанням засобів захисту, приладів, устаткування, електрифікованих стендів та іншого спеціального майна у 4 навчальному корпусі КНУБА. Теоретичні заняття - у складі навчальних груп. При проведенні практичних і лабораторних занять навчальні групи поділяються на підгрупи.

Під час проведення практичних занять створюється інтерактивне середовище, яке сприятиме розвитку у студентів творчого мислення, уміння вирішувати певні завдання на тлі навчальної обстановки, виробленню практичних навиків з підвищення спроможності сталого функціонування об'єкту господарювання (ОГ) у надзвичайних ситуаціях, реалізації аварійно-рятувальних, відновлювальних та інших невідкладних робіт під час ліквідації наслідків НС. У процесі вивчення курсу студенти виконують розрахунково-графічну роботу та контрольну-самостійну роботу. Завдання з цивільного захисту включаються окремим розділом у дипломні проекти студентів Будівельного факультету і Архітектурного факультету КНУБА

Деканати факультетів самостійно включають в учбове навантаження **ОБСЯГ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ПО ВИВЧЕННЮ ДИСЦИПЛІНИ “Цивільний захист”** в навчальні плани на основі затвердженої робочої програми навчальної дисципліни **“Цивільний захист”** та контролюють самостійну роботу студентів.

Окремі заходи з вивчення питань основ безпечної життєдіяльності повинні передбачатися в програмах навчальних практик.

Деканат у встановленому порядку забезпечує студентам, які навчаються за індивідуальними програмами навчання, можливість виконання навчальних завдань за індивідуальною програмою з дисципліни **“Цивільний захист”**, що відповідає кінцевим конкретним результатам індивідуального навчання.

Самостійна робота студентів

Самостійна робота студента є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у часі, вільним від обов'язкових навчальних занять та є невід'ємною складовою процесу вивчення дисципліни.

Самостійна робота студента при вивченні дисципліни складається з повторення пройденого матеріалу перед лекцією; підготовки до практичних занять; підготовки до усіх видів контролю; написання реферату (для іноземних студентів), розрахунково-графічної роботи (для студентів очної форми навчання).

Написання реферату є одним із заключних етапів вивчення курсу для іноземних студентів. Робота над ним сприяє поглибленню та закріпленню теоретичних знань, які одержали іноземні студенти при вивченні дисципліни, набуттю навичок самостійної роботи над навчальним нормативним матеріалом.

Основною формою засвоєння теоретичного матеріалу для студентів заочної форми навчання є самостійна робота з нормативною та навчальною літературою та виконання контрольної самостійної роботи.

Перелік
навчально-методичної літератури до робочої навчальної Програми
викладання дисциплін „Цивільний захист”

1. Конституція України. Основний закон. – К., 1996.
2. Закон України „Кодекс цивільного захисту України” ВРУ №5403 – УІ від 02.10.2012
3. Закон України „Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру” № 1809 – ІІІ – К., 2000
4. Закон України „Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи” № 796 – ІІІ – К., 1991. (зі змінами і доповненнями, внесеними відповідними Законами України).
5. Закон України від 14 січня 1998 року „Про захист людини від впливу іонізуючих випромінювань”.
6. Закон України “Про правовий режим воєнного стану”. К. Урядовий кур’єр, 14.06.2000. - № 107.
7. Закон України “Про зону надзвичайної екологічної ситуації”. – К. 13.07.2000. - № 1908 – ІІІ.
8. Закон України “Про охорону атмосферного повітря”. – К.: Відомості Верховної Ради України, 1992. - №50. – Ст.678.
9. Постанова КМ України “Про порядок формування розміщення та проведення операцій з матеріальними цінностями Державного резерву” від 08.10.1997 року № 1129.
10. Постанова КМ України “Про єдину державну систему запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру” К.03.08.1998.- №1198.
11. Указ Президента України “Про систему реагування на надзвичайні ситуації на водних об’єктах ” від 15.06.2001 № 436/2001.
12. ДСТУ БА. 2.2. – 7: 2010. Проектування. Розділ інженерно-технічних заходів цивільного захисту (цивільної оборони) у складі проектної документації об’єктів. Київ – Мінрегіонбуд. Україна – 2010.
13. ДБН – 97 Державні будівельні норми України. Київ. Держ. Стандарт. 1999р.
14. ДСТУ БВ. 1.1. – 36: 2016. Визначення категорій приміщень, будинків та зовнішніх установок за вибухопожежною та пожежною небезпекою. Київ. – Укр НДІЦЗ – 2016.
15. ДБН А.3.1. – 9 – 2015. Захисні споруди цивільного захисту. Експлуатаційна придатність закінчених будівництвом об’єктів.
16. Директива Ради Європейських Співтовариств 89/391/ЕЕС «Про впровадження заходів, що сприяють поліпшенню безпеки й гігієни праці працівників».
17. Конвенція МОП 187 «Про основи, що сприяють безпеці й гігієні праці»
18. Наказ Міністерства освіти і науки України від 22.10.2020 р. № 1291 «Про

затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 263 «Цивільна безпека» для другого (магістерського) рівня вищої освіти»

19. Стеблюк М.І. „Цивільна оборона та цивільний захист” К. 2013
20. Корінний В.І., Стефанович І.С., Стефанович П.І. „Цивільний захист”, курс лекцій, Київ. 2018.
21. Бунін В.І., Влох А.П., Стефанович І.С. „Формалізовані документи невоєнізованих формувань”, Київ 2008.
22. Безпека життєдіяльності (забезпечення соціальної, техногенної та природної безпеки: навчальний посібник), В.В. Бегун, І.М. Науменко – К., 2004.
23. Желібо Є.П., Заверуха Н.М., Зацарний В.В. Безпека життєдіяльності, Львів: „Новий Світ”, 2002.
24. В.М. Шоботов „Цивільна оборона”, навчальний посібник: Вид. 2-ге, перероб. – К.; Центр навчальної літератури, 2006.
25. Правила пожежної безпеки в Україні, затверджені наказом МВС України 30.12.2014 р. № 1417.
26. Касьянов М.А. Ризик як оцінка небезпеки. Методичні вказівки до практичного заняття «Ризик як оцінка небезпеки» з дисципліни «Безпека життєдіяльності» (для студентів усіх напрямків підготовки і форм навчання) / Укл.: М. А. Касьянов, В. М. Мальоткін, О. М. Друзь, І. М. Арнаут, І. Є. Голяєв, В. В. Некрутенко, О. О. Рибальченко. – Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2010. – 38 с.
27. Гражданська оборона США. United States Civil Defense. United States. National security resources board. (From old catalos)/ Washington 25, D C Price 25 cents, 2020
28. С.О. Ковжога, С.А. Тузіков, Є.В. Карманний, А.П. Зенін. Цивільний захист і охорона праці в галузі: навч. посіб. – Х.: Право, 2013.
29. В.О. Михайлюк, Б.Д. Халмурадов. Цивільна безпека. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури. 2019.
30. Цивільний захист на підприємствах харчової промисловості: навч. посіб. За заг. Ред.. Халмурадова Б.Д. – К.: Центр учбової літератури, 2018.
31. Franciszek R. Krynojewski. Obrona cywilna Rzeczpospolitej Polskiej., wydanie pierwsze, Warszawa. 2012
32. Багас О.П., Фігура О.В. Особиста безпека та основи виживання в екстремальних ситуаціях. Навчальний посібник. — Хмельницький: Видавництво Національної академії Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького, 2012.

Internet – джерела

33. Офіційне Інтернет – представництво Президента України <http://www.president.gov.ua/>.
34. Верховна Рада України <http://www.rada.kiev.ua/>.
35. Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/>.

36. Міністерство освіти і науки України <http://www.mon.gov.ua>, www.osvita.com.
37. Міністерство екології та природних ресурсів України <http://www.menr.gov.ua/>.
38. Державна служба України з надзвичайних ситуацій <http://www.mns.gov.ua/>. <http://www.dsns.gov.ua/>
39. Рада національної безпеки і оборони України <http://www.rainbow.gov.ua/>.
40. Новини про поточні події у світі, в т.ч. про надзвичайні ситуації <http://www.100top.ru/news/>.
41. Сайт, присвячений надзвичайним ситуаціям природного характеру <http://chronicl.chat.ru/>.
42. <http://library.knuba.edu.ua/>, <http://org2.knuba.edu.ua/>, сайт КНУБА
43. Український інститут досліджень навколишнього середовища і ресурсів при Раді національної безпеки і оборони України <http://www.erriu.ukrtel.net/index.htm>.
44. Офіційний сайт Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду (Держгірпромнагляду) <http://www.dnop.kiev.ua/>.
45. Офіційний сайт Міжпарламентської Асамблеї держав – учасників Співдружності Незалежних Держав (МПА СНГ) <http://www.iacis.ru>.
46. Інформаційно-пошукова правова система „Нормативні акти України (НАУ)” <http://www.nau.ua/>.
47. “Довідник кваліфікаційних характеристик професій у сфері цивільного захисту України”, випуск 92 (доопрацьований) Наказ ДСНС України від 05.12.2018 р. №707.
48. Розроблення освітніх програм: методичні рекомендації Режим доступу: <http://erasmusplus.org.ua/korysna-informatsiia/korysni-materialy/category/3-materialy-natsionalnoi-komandy-ekspertiv-shchodo-zaprovdzhennia-instrumentiv-bolonskoho-protsesu.html?start=80>.
49. Стандарти та рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG) // URL: https://ihed.org.ua/wp-content/uploads/2018/10/04_2016_ESG_2015.pdf.
50. EQF 2017 (Європейська рамка кваліфікацій) // URL: <https://ec.europa.eu/ploteus/sites/eas-efq/files/en.pdf>; <https://ec.europa.eu/ploteus/content/descriptors-page>.
51. <http://dbn.co.ua/index/0-22> - Державні будівельні норми України.
52. Національна бібліотека імені В.І. Вернадського [Електронний ресурс] . – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>

Внесені зміни затверджую:

Проректор з науково-методичної роботи

професор _____

„_____” _____ 20__ р.

**Доповнення і зміни до робочої навчальної програми нормативної
дисципліни „Цивільний захист”**

на 20__ / 20__ навчальний рік

До навчальної програми внесені такі зміни:
